

PSIHOLOGIJA

YU ISSN 0048-5705

UDC 159.9

Vol. 56(4) 399–517

CONTENTS

MEASURING EMOTIONS DURING EPISTEMIC ACTIVITIES: PSYCHOMETRIC VALIDATION OF THE PERSIAN EPISTEMIC EMOTIONS SCALE <i>Mohsen Rezaiee Ahyanuiee, Hossein Kareshki, & Seyed Amir Amin Yazdi</i>	399
PTSD SYMPTOMS, DRIVING STRESS, AND ANXIOUS DRIVING BEHAVIOR AMONG NOVICE DRIVERS <i>Mălina Corlățianu, Cornelia Măirean, & Alexandra Maftei</i>	415
THE RELATIONSHIP BETWEEN SEX, EMPATHY, SYSTEMIZING, AND AUTISTIC TRAITS IN PRIMARY SCHOOL CHILDREN <i>Marina Janković-Nikolić, Nenad Glumbić, Tatjana Mentus-Kandić, & Predrag Teovanović</i>	431
FEAR OF MISSING OUT AS A MEDIATOR AND SOCIAL CAPITAL AS A MODERATOR OF THE RELATIONSHIP BETWEEN THE NARCISSISM AND THE SOCIAL MEDIA USE AMONG ADOLESCENTS <i>Lilan Jiang, Aitao Lu, Yuxiang Lin, Siyi Liu, Juan Li, Tianhua Song, Chenxi Li, Xin Huang, Xuebin Wang, Jialing Luo, Liwen Ye, Yexuan Jian, & Wenya Zhong</i>	451
DISINTEGRATION AND CONTEXT PROCESSING IN AX-CPT <i>Mina Šoljaga & Goran Knežević</i>	475
FEAR OF COVID-19 AND SLEEP PROBLEMS IN TURKISH YOUNG ADULTS: MEDIATING ROLES OF HAPPINESS AND PROBLEMATIC SOCIAL NETWORKING SITES USE <i>Murat Yıldırım, Akif Öztürk, & Fatma Solmaz</i>	497
CORRIGENDUM	517

Merenje emocija tokom epistemičkih aktivnosti: Psihometrijska validacija Persijske skale epistemičkih emocija

Mohsen Rezaiee Ahvanuiee, Hossein Kareshki, &
Seyed Amir Amin Yazdi

Department of Psychology and Education Science,
Ferdowsi University of Mashhad, Mashhad, Iran.

Mernih instrumenata za procenu emocija tokom epistemičkih aktivnosti nema dovoljno. Shodno tome, cilj ovog istraživanja je bio da proceni psihometrijska svojstva skale epistemičkih emocija na uzorku (izvornih, prim. prev.) govornika persijskog jezika. Skala epistemičkih emocija je do sada korišćena i ispitivana u različitim kulturnim kontekstima. Ova studija je imala za cilj da proširi primenu ove skale na Iran. Ukupno 1153 studenta (58.6% žena) sa rasponom godina od 17 do 29 je učestvovalo u ovom istraživanju. Aritmetička sredina i standardna devijacija starosti ispitanika su 21.63 i 2.24 godine, tim redosledom. Instrumenti korišćeni u ovoj studiji su bili Skala epistemičkih emocija (eng. Epistemic Emotions Scale), Upitnik emocija postignuća (eng. the Achievement Emotions Questionnaire), Skala akademskog snalaženja / snalaženja u akademskom okruženju (eng. the Academic Buoyancy Scale), i Skala akademskog zadovoljstva (eng. The Academic Satisfaction Scale). Sprovedena je CFA u cilju testiranja faktorske strukture skale ($\chi^2 = 1895.96$, $df = 394$, GFI = .86, CFI = .97, IFI = .97, NFI = .97, NNFI = .96, SRMR = .069, and RMSEA = .086), a procenjivana je i pouzdanost interne konzistencije i eksterna valjanost ovog upitnika. Sedmofaktorski model Skale epistemičkih emocija je bio identičan modelu izvorne verzije skale, a skala je pokazala i dobru pouzdanost interne konzistencije. Raspon Kronbahovih alfa koeficijenta je išao od .85 do .88. Rezultati su pokazali i da postoje statistički značajne veze između skorova ove skale i povezanih konstrukata, što govori u prilog eksternoj validnosti Skale epistemičkih emocija. Nalazi ove studije pokazuju da je skala epistemičkih emocija validan i pouzdan instrument za merenje epistemičkih emocija studenata, i može se koristiti u istraživačke svrhe.

Ključne reči: epistemičke emocije, psihometrijski, validnost, pouzdanost, studenti

Simptomi PTSP-a, stres u vožnji, i anksiozno ponašanje u vožnji među novim vozačima

Mălina Corlățianu, Cornelia Măirean, & Alexandra Maftei

“Alexandru Ioan Cuza” University, Faculty of Psychology
and Educational Sciences, Iasi, Romania

Ova studija ima za cilj da proceni kako PTSP simptomi i opšti svakodnevni stres predviđaju anksiozno ponašanje vozača. Uzorak je činilo 119 vozača koji imaju dozvolu za vožnju godinu dana i/ili manje, a koji su bili učesnici manje ili veće saobraćajne nesreće (koju su oni prouzrokovali, ili su bili žrtva/svedok) u poslednjih godinu dana (50,9% muškaraca, $M_{godine} = 23,78$, $SD = 5,47$). Učesnici su popunjavali skale za merenje simptoma PTSP-a, dimenzija stresa prouzrokovanih vožnjom (tj. agresivnost, odbojnost prema vožnji, percepcija opasnosti, sklonost umoru i traganje za senzacijama), kao i skale za merenje dimenzija anksioznog ponašanja u vožnji (tj. loša vožnja (eng. driving performance deficits), preterana bezbednosna ponašanja i neprijateljsko ponašanje). Rezultati ukazuju da agresivnost pozitivno predviđa neprijateljsko ponašanje, dok je odbojnost prema vožnji pozitivni prediktor loše vožnje i negativni prediktor neprijateljskog ponašanja. Traganje za senzacijama i sklonost umoru pozitivno predviđaju lošu vožnju. U radu se diskutuju teorijski i praktični doprinosi ovih rezultata.

Ključne reči: postraumatski stres, stres u vožnji, anksiozno ponašanje u vožnji, vozači početnici

Odnos pola, empatije, sistematizovanja i autističnih crta kod dece osnovnoškolskog uzrasta

Marina Janković-Nikolić, Nenad Glumbić,
Tatjana Mentus-Kandić, & Predrag Teovanović

Univerzitet u Beogradu, fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju, Srbija

Cilj ovog istraživanja bio je da ispita povezanost između pola, empatije, sistematizovanja i autističnih crta kod dece osnovnoškolskog uzrasta. Uzorak je činilo 353 učenika osnovne škole, starosti 7-11 godina. U istraživanju su korišćene dečije verzije Koeficijenta empatičnosti (eng. Empathy Quotient – EQ-C), Koeficijenta sistematizacije (eng. Systemizing Quotient – SQ-C), kao i dečja verzija Koeficijenta autističnog spektra (eng. Autism Spectrum Quotient – AQ-C), kao primarne mere ishoda. Devojčice su imale višu empatiju, dok su dečaci imali izraženije autistične crte. Empatija i sistematizacija su bili u umerenoj pozitivnoj korelaciji, ali su oba bili dobri prediktori autističnih crta. Uticaj pola na autistične crte posredovan je empatijom i razlikom između sistematizacije i empatije. Ovi rezultati delimično podržavaju postavke teorije empatičnosti-sistematizacije i hipersistematzacione teorije autizma, koje bi trebalo dalje proveriti i na populaciji osoba sa poremećajem iz spektra autizma.

Ključne reči: empatisanje, sistematizovanje, teorija hipersistematzacije, autizam

Strah od propuštanja kao medijator i socijalni kapital kao moderator odnosa između narcizma i korišćenja društvenih mreža kod adolescenata

Lilan Jiang¹, Aitao Lu¹, Yuxiang Lin¹, Siyi Liu¹, Juan Li², Tianhua Song¹, Chenxi Li¹, Xin Huang¹, Xuebin Wang¹, Jialing Luo¹, Liwen Ye¹, Yexuan Jian¹, & Wenya Zhong¹

¹ Key Laboratory of Brain, Cognition and Education Sciences, Ministry of Education, China; School of Psychology, Center for Studies of Psychological Application, and Guangdong Key Laboratory of Mental Health and Cognitive Science, South China Normal University, China

² Tin Ka Ping Secondary School, Shaoguan City, Guangdong Province, China

Mnoga rizična ponašanja, poput pušenja cigareta, prekomernog pijenja alkohola i problematičnog korišćenja društvenih mreža (PSMU) se formiraju i razvijaju tokom adolescencije. Ova rizična ponašanja mogu da postanu još izraženija sa dugotrajnim i globalnim ekonomskim posledima pandemije COVID-19 2020.-2022. Prethodna istraživanja ukazuju na to da narcizam može da vodi u problematičnu upotrebu društvenih mreža; međutim, postoji manjak istraživanja koja se bave medijatorskim i moderatorskim varijablama koje facilitiraju ovu vezu. Ova studija ispituje ulogu straha od propuštanja kao medijatora u ovom odnosu i ulogu socijalnog kapitala kao moderatora za ovaj medijatorski efekat na uzorku adolescenata iz Kine tokom pandemije COVID-19 2020.-2022. Ukupno 1380 adolescenata (825 ženskog pola) je anonimno popunilo upitnike kojima se ispituju četiri varijable od interesa za ovo straživanje. Naši rezultati pokazuju da strah od propuštanja predstavlja medijator odnosa između subdimenzija narcizma superiornost selfa (eng. self-superior) i inferiornost drugih (eng. other-inferior) i problematične upotrebe društvenih mreža, kao i da je ovaj efekat bio jači kod subdimenzije narcizma inferiornost drugih (eng. other-inferior). Dodatno, socijalni kapital pojačava medijatorski efekat straha od propuštanja u odnosu između subdimenzija narcizma superiornost selfa i inferiornost drugih i problematične upotrebe društvenih mreža. Rezultati imaju važne implikacije za prevenciju problematičnog korišćenja društvenih mreža kod adolescenata.

Ključne reči: narcizam superiornosti selfa, narcizam inferiornosti drugih, problematično korišćenje društvenih mreža, strah od propuštanja, socijalni kapital, COVID-19

Dezintegracija i procesiranje konteksta (eng. Context Processing) u AX-CPT

Mina Šoljaga¹ & Goran Knežević²

¹Fakultet za medije i komunikacije, Univerzitet Singidunum, Srbija

²Filozofski fakultet, Univerzitet u Beogradu, Srbija

Cilj ovog istraživanja je bio da istraži odnose između Dezintegracije (sklonosti ka iskustvima i ponašnjima koja liče na psihotična) i postignuća u AX kontinualnom zadatku izvođenja (eng. Continuous Performance Task, AX-CPT), za koji je pretpostavljeno da meri efikasnost procesiranja konteksta (eng. context processing). Studija je uključivala 273 studenata univerziteta. U cilju proveravanja hipoteza sprovedena je serija multiplih regresija. Kontrolne varijable, uključujući inteligenciju i bazične osobine ličnosti, su bile ubačene u prva dva koraka regresione analize, dok je Dezintegracija ubačena u trećem koraku. Kriterijumi korišćeni u analizi su bili: propuštanje da se da tačan odgovor na meta stimulusni par (AX), na nivou zadatka u celini, kao i na nivou različitih interstimulusnih intervala (ukupne AX greške, AX greške pri kraćem i dužem interstimulusnom intervalu), pogrešno označavanje metom stimulusnih parova koji to nisu (ukupne BX greške), prosečno vreme davanja tačnih odgovora na sve stimulusne parove u zadatku (vreme koje protekne između prikazivanja stimulusnog para na ekranu i odgovora na to da li je prikazan meta stimulusni par – prosečno vreme reakcije za: AX stimulusne parove pri kraćem i dužem interstimulusnom intervalu, ukupne AX, BX i AY stimulusne parove), kao i generalna senzitivnost na kontekst – index d'. Dezintegracija se nije pokazala kao značajan prediktor indikatora efikasnosti procesiranja konteksta preko drugih prediktora. Indeksi učinka na zadatku su bili dosledno povezani isključivo sa inteligencijom. Čini se da sporadični doprinos drugih osobina ličnosti uglavnom odražava opšti značaj motivacije za ovu vrstu kognitivnih zadataka.

Ključne reči: Dezintegracija, procesiranje konteksta (eng. context processing), AX-CPT

Strah od COVID-19 i problemi sa spavanjem na uzorku mlađih iz Turske: Medijatorska uloga sreće i problematične upotrebe društvenih mreža

Murat Yıldırım, Akif Öztürk, & Fatma Solmaz

Agri Ibrahim Cecen University, Turkey

Postoji veliki broj dokaza koji ukazuju na negativan efekat straha od COVID-19 virusa na brojne aspekte mentalnog zdravlja. Međutim, malo se zna o mehanizmima koji stoje iza straha od virusa COVID-19 i problema sa spavanjem u trenucima zdravstvene krize. Ova studija ima za cilj da proveri da li je strah od virusa COVID-19 povezan sa problemima sa spavanjem, kroz sreću i problematično korišćenje društvenih mreža (DM; eng. SNS). Uzorak je činilo 506 mlađih odraslih osoba (67,6% žena; prosečna starost = $28,23 \pm 8,73$ godina) uzetih iz opšte populacije u Turskoj. Rezultati pokazuju da strah od virusa COVID-19 predstavlja statistički značajjan prediktor sreće ($\beta = -0,15, p < 0,01$), problematičnog korišćenja društvenih mreža ($\beta = 0,32, p < 0,01$), i problema sa spavanjem ($\beta = 0,36, p < 0,01$). Što je najvažnije, sreća (efekat = 0,02, 95% CI [0,01, 0,04]) i problematična upotreba društvenih mreža (efekat = 0,07, 95% CI [0,04, 0,11]) su medijatori u odnosu između straha od virusa COVID-19 i problema sa spavanjem. Ovi nalazi sugerisu da su sreća i problematična upotreba društvenih mreža važni faktori koji mogu da pomognu objašnjavanju veze između straha od virusa COVID-19 i problema sa spavanjem među mlađim odraslim osobama. Programi za intervenciju i prevenciju mogu da se razviju u cilju smanjenja efekta straha od COVID-19 pandemije na probleme sa spavanjem kod mlađih odraslih osoba, uzimajući u obzir sreću i korišćenje društvenih mreža u kontekstu zdravstvene krize ili drugih stresnih događaja.

Ključne reči: Strah od COVID-19, problemi sa spavanjem, sreća, problematično korišćenje društvenih mreža, mlađi odrasli iz Turske